

»Bra namn borde rulla av tungan»

Svenska tonåringars attityder till förnamn

Katharina Leibring

1. Inledning

Tonåren är en tid då man söker sin identitet och ofta tänker på sitt namn, som Charlotte Hagström skriver i sin artikel i denna volym. Namn och identitet hör ihop, för tonåringar som för oss andra. Identitet är i sig inget endimensionellt begrepp, något som flera svenska namnforskare (Hagström 2006, Aldrin 2015, Frändén 2010) också diskuterat; det kan gälla den enskilda individens syn på sig själv och sitt namn lika väl som en social identitet, t.ex. en roll eller position i en grupp.

Det är ofta blivande eller nyblivna föräldrar som diskuterar frågor kring namn, vilket är naturligt eftersom de är eller står i begrepp att bli namngivare. Hur föräldrar resonerar kring förnamnsval och deras sociala positioneringar har i Norden studerats av främst Emilia Aldrin via enkätundersökningar och intervjuer (Aldrin 2011, 2015) och av Katrine Kehlet Bechsgaard (2015). I namnfora på sociala nätsajter riktade till småbarnsföräldrar förekommer åsiktsutbyten som kan vara nog så hätska och starka, om såväl grupper av namn och namnbärare som om enskilda namn (se t.ex. Leibring 2013 om namnet *Estelle*). Vad unga människor, ännu inte föräldrar, har för fria tankar kring förnamn har hittills inte ägnats så mycket uppmärksamhet av skandinaviska namnforskare. Studenters uppfattningar om bärarna till vissa, på förhand givna, förnamn har dock undersökts av Leila Mattfolk (2012). Hon fann att många namn framkallade likartade associationer om ålder, yrke etc. hos flera av informanterna.

Tonåringar är morgondagens namngivare så deras resonemang och uppfattningar i ämnet är intressanta. I en tidigare studie har jag (Leibring 2016) presenterat gymnasisters och studenters syn på könsöverskridande och könskonträra namn. Jag har i den här uppsatsen valt att koncentrera mig på dels vilka namn och namntyper gymnasister tycker om, respektive ogillar, dels deras resonemang kring om det verkligen finns fina eller fula namn. Tonåringar i Sverige är naturligtvis ingen homogen grupp, och vid analyserna applicerar jag relevanta socioonomastiska variabler på svarskorpusen. Jag vill särskilt lyfta fram skillnader mellan könen och dimensionen storstad–småstad. Ett försök görs också att använda Aldrins

sociala positioneringsmodell. Undersökningen är såväl kvantitativ som kvalitativ i det att jag både redovisar statistiska resultat och ungdomarnas fritt skrivna åsikter om enskilda frågor och specifika namn.

2. Material

Materialet är hämtat från den webbenkät om namn som DAG, Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg, publicerade på ISOF:s hemsida 2014 (Enkäten Namn). Den var riktad till gymnasister och deras lärare för att användas då namn skulle behandlas inom ämnet svenska. Jag hade beretts tillfälle att påverka vilka frågor om personnamn som ställdes. Eftersom frågorna skulle kunna användas som diskussions- och reflektionsunderlag vid lektionen är de ganska utförliga. De frågor som gällde förnamn omfattade bland annat ungdomarnas syn på könsneutrala och könsöverskridande namn, vilka namn de svarande tyckte om resp. inte tyckte om samt vilka namn de i framtiden ville ge sina barn. Också frågor om smeknamn, efternamnsbruk och inofficiella efternamn ställdes, men dessa berörs inte här.

Alla frågor besvarades med fritt skrivna svar. Eftersom inget urval av informanter gjordes, utan enkäten lades ut på nätet och riktades mot alla gymnasier kan den inte sägas vara statistiskt representativ för alla tonåringar eller gymnasister i Sverige. Trots det har den sitt värde eftersom så få undersökningar har gjorts om ungdomars attityder till namn.

Totalt hade vid min insamlingstidpunkt (oktober 2015) 314 svar kommit in från 21 skolor från 18 orter. Informanterna är födda i huvudsak mellan 1996 och 1998. Fler pojkar än flickor har besvarat enkäten: 169 mot 137. Dessutom finns 8 svar där informanten inte uppgett sitt kön. Endast 15 informanter (knappt 5 %) har uppgett att de är födda någon annanstans än i Sverige medan 27 personer (knappt 9 %) inte angivit någon födelseort. De utrikesföddas svar avviker inte från de svenskföddas, varför jag har valt att inte redovisa svaren utifrån etnicitetsaspekt.

De 18 orterna är inte jämnt fördelade över landet; 4 orter ligger i Norrland, 7 i Svealand och 7 i Götaland. Jag har delat in svaren i tre grupper efter skolortens storlek, nämligen storstad (>210.000 invånare), mellanstor stad (50–210.000 invånare) och småstad (<50.000 invånare). Svartsfördelningen, absolut och relativ, efter kön och skolortens storlek ser då ut enligt tabell 1 och 2.

Tabell 1. Antal svar fördelade efter kön och skolortens storlek.

Skolortens storlek	Antal svar	Varav flickor	Varav pojkar	Okänt kön
Storstad	133	54	75	4
Mellanstor stad	71	14	57	0
Småstad	110	69	37	4
Totalt	314	137	169	8

Tabell 2. Andel svar fördelade efter kön och skolortens storlek.

Skolortens storlek	Andel av de totala svarande	Andel flickor i resp. grupp	Andel av totala antalet flickor	Andel pojkar i resp. grupp	Andel av totala antalet pojkar	Andel med okänt kön	Andel av tot. antalet okänt kön
Storstad	42%	40%	39%	56%	44%	3%	50%
Mellanstad	23%	20%	10%	80%	34%	0	0
Småstad	35%	63%	50%	34%	22%	3,60%	50%
Totalt	100%		100%		100%		100%

En stor majoritet av informanterna, närmare 90 %, går ett höskoleförberedande program på gymnasiet. De 30 gymnasister (17 flickor, 13 pojkar) som uppgivit att de går ett yrkesförberedande program kommer alla från kategorin småstad. Flickorna är överrepresenterade i kategori småstad och pojkarna i kategori mellanstad.

Vid citat ur enskilda svar har varje informant försetts med en kod som inleds med K, M eller X och därefter följs av ett siffrtal från 1 till 314. K markerar att informanten uppgett sig vara kvinna, M att vara man och X används om de informanter som inte angivit kön. Siffran är löpnumret i den Excel-fil där jag matat in svaren och använt för analyserna. I texten använder jag genomgående uttrycken *flicka* resp. *pojke* om informanterna K och M. Detta gör jag eftersom majoriteten av de svarande var under 18 år och därigenom räknas som barn. För kategori X skriver jag *informant med okänt kön*.

3. Fina och fula namn

De delar av frågekomplexet om förnamn som jag använder i denna uppsats är: »Nämn några namn du tycker är fina respektive inte fullt så fina. Vad är det som gör att du tycker ett namn är fint? Ge exempel och berätta varför du gillar eller ogillar vissa namn.» Många svarande använde uttrycket 'fula' i stället för 'inte fullt så fina' och jag följer av tydlighetsskäl i fortsättningen deras exempel, även om detta är en skärpning av frågeställningen. Ungefär en tiondel av informanterna skrev explicit att de ansåg att namn i sig inte kan vara fina eller fula – jag återkommer till deras resonemang i avsnitt 5.

Frågan om vilka namn som är fina eller fula engagerade många av de svarande, och cirka 80 % gav exempel på namn eller namngrupper. En metodiskt svårbesvarad fråga är om de svarande utgått från namnets egenskaper när de bedömt namnet, eller om de anser ett namn vara fint eller fult beroende på om man känner (till) någon med ett visst namn. Några ungdomar för ett resonemang kring detta i sina svar kring specifika namn, men de utgör ett mindretal. Jag har därför valt att behandla alla namn som uppges som fina eller fula i ett sammanhang och utgått från att det är namnet i sig som bedömts.

Eftersom frågorna inbjöd till helt fria svar var det att förvänta att många olika namn skulle uppges, och så är också fallet. Fler informanter gav exempel på fina namn än på fula namn, och ett större antal namn angavs också som fina än vad som angavs som fula. Svarsfrekvensen varierade mellan noll och 26 för »fina» namn och mellan noll och 28 för »fula» namn. Bland de flitigaste exempelgivarna är fler flickor än pojkar; 13 flickor mot 5 pojkar och en av okänt kön uppgav fler än 10 fina namn. Fem flickor men bara två pojkar och en av okänt kön skrev fler än 10 fula namn. Tabell 3 visar fördelningen mellan olika typer av namn och belägg. Procentalen syftar på andelen av antal fina resp. fula lemmatiserade namn och motsvarande andel av de totala beläggen. I tabell 4 redovisas den könsmässiga fördelningen bland svaren för de olika namntyperna, både i absoluta tal och i avrundade procentandelar.

Tabell 3. Antal »fina» resp. »fula namn» och antal belägg totalt.

Namntyp	Antal »fina» namn	Antal belägg	Antal »fula» namn	Antal belägg
Kvinnonamn	284 (51 %)	555 (49 %)	158 (43 %)	308 (45 %)
Mansnamn	233 (42 %)	511 (45 %)	191 (52 %)	347 (51 %)
Könsneutrala	28 (5 %)	49 (4 %)	16 (4 %)	19 (3 %)
Övriga namn*	10 (2 %)	10 (1 %)	2 (1 %)	2 (0,5 %)
Totalt	555	1125	367	676

* Namnen i denna grupp består av efternamn, ortnamn och kommersiella namn.

Det mest uppseendeväckande i tabell 3 är enligt min uppfattning den könsmässiga fördelningen bland namnen. Det är betydligt fler mansnamn än kvinnonamn som betecknats som »fula», både vad gäller antal olika namn och antal belägg. Fler kvinnonamn än mansnamn ses däremot som »fina» och bekräftar kanske de stereotypa föreställningarna om att kvinnonamn ska vara vackra (se t.ex. Brylla 2001 s. 23–26, Aldrin 2015 s. 179 ff.).

Tabell 4. Antal svarande som uppger fina resp. fula namn.

Kön	Anger fina namn	Anger fula namn
Flickor	121 (88 %)	100 (73 %)
Pojkar	114 (67 %)	89 (53 %)
Okänt kön	7 (73 %)	3 (37 %)
Totalt antal	242 (77 %)	192 (61 %)

Som framgår av tabell 4 är det en högre andel flickor som har givit namn-exempel. Det gäller både fina och fula namn. Trots att det är färre flickor totalt som har besvarat enkäten är det fler, även i absoluta tal, som givit exempel på namn. Pojkarna tycks generellt ha varit mindre engagerade i frågan, även om det bland de ungdomar som noterat många olika namn också finns flera pojkar, däribland informant M154 som skrivit ner hela 28 fula namn och 14 fina. Utifrån svarsfrekvenserna tycks det som om flickor är mer förtjusta i att diskutera namn, kanske också mer har reflekterat över dem. Paralleller kan måhända dras till Aldrins avhandlingsresultat (2011 s. 47) då ju betydligt fler mammor än pappor besvarade hennes enkäter.

3.1. Vilka namn anses fina respektive fula?

Bland namnexemplen för både pojk- och flicknamn, fina respektive fula, finns ett antal namn som återkommer hos flera informanter och jag skall i tabellerna 5 till 8 redovisa dessa. I tabellerna framgår också, markerat med Ja eller Nej, om namnet även återfinns i den motsatta gruppen, det vill säga om ett fint namn av andra ses som ett fult namn och vice versa. Efter- som man i svenskan normalt inte uttalar finalt *e* i namn som *Isabelle* och *Josefine* har jag sammanfört dessa namnformer med *Isabell* och *Josefin*. Jag har också lemmatiserat *Eric* och *Erik* som ett namn liksom *Carl* och *Karl*.

Tabell 5. Flicknamn som anses fina av flest informanter.

Namn	Antal belägg	Också bland fula namn
Alice	17	Nej
Emma	10	Ja
Josefin-e	10	Ja
Julia	10	Ja
Saga	10	Ja
Amanda	8	Ja
Isabell-e	8	Ja
Mathilda	8	Ja

Tabell 6. Pojknamn som anses fina av flest informanter.

Namn	Antal belägg	Också bland fula namn
Erik/Eric	17	Ja
Alexander	13	Ja
William	13	Ja
Carl/Karl	12	Ja
Leo	10	Ja
Adam	9	Ja
Johan	9	Ja
Lukas	9	Ja
Marcus	9	Nej

De flesta av dessa namn är mycket populära som babynamn idag. Tonåringarna tycks sålunda ligga ganska nära dagens unga föräldrar i sina preferenser. Av de här förtecknade 17 namnen fanns alla utom tre på topphundra-listorna 2014. De namn som inte återfinns där, *Josefin-e*, *Johan* och *Marcus*, har alla ganska nyligen ramlat ur topplistorna efter att ha varit mycket populära för barn födda på 1980- och 1990-talen. Flera av de fina namnen var bland de allra vanligaste som babynamn 2014: *Alice* låg tvåa bland flickorna och *Lukas* och *William* var i topp bland pojkarna (SCBa, SCBb).

Bland de 54 flicknamn som hade fler än tre belägg i tonårsmaterialet fanns 42 på topphundra-listan 2014, och bland de 52 pojknamnen gällde samma sak för 44 namn. Tonåringarnas smak överensstämmer alltså väl med de unga föräldrarnas. Att namntopparna blott sakta förskjuts kan också illustreras av det faktum att det under de senaste 15 åren bara legat 41 pojknamn och 39 flicknamn på topp tjugo-listorna för babynamn i Sverige (Leibring ms.)

Förutom det i särklass mest populära flicknamnet *Alice* och *Marcus* har alla namn i de två tabellerna också av någon tonåring karakteriserats som »fult». Det är dock oftast bara en eller två personer som har ansett dem som fula. Jag återkommer till vilka namn som ses som både fina och fula av flera respondenter. Varför *Alice* föranleder så entydigt positiva associationer vore en fråga värd sitt eget studium.

Fördelningen mellan /c/ och /k/ i namnparen *Carl/Karl* och *Eric/Erik* skiljer sig markant. Av de tolv som angett *Carl/Karl* som fint, har nio stavat namnet med /C/. De två som tycker att namnet är fult stavar det med /K/. Bland de 17 som ser *Eric/Ērik* som fint är det däremot hela 15 som har angett stavningen *Erik*. Också här anser två ungdomar att namnet är fult; en stavar namnet med /c/ och en med /k/. Varför utfallet är så olika fordrar en större undersökning, men en delvis parallell kan dras med Mattfolks resultat 2012 (s. 181) där hon visar, med just exemplen *Carl/Karl*, att namn med initialt /C/ kan uppfattas ha högre status.

Bland de namn som av flest angetts som fula (se tab. 7 och 8) är mycket få populära babynamn idag; endast *Greta* och *Märta* finns på topp-hundra-listan för flickor medan inget av pojknamnen gör det. Det är inte heller så stor överensstämmelse mellan fula och fina namn i toppen, då endast *Greta*, *Karin*, *Göran*, *Bertil* och *Bengt* av någon eller några ses som fina.

Tabell 7. Flicknamn som av flest informanter anses fula.

Namn	Antal belägg	Också bland fina namn
Britta	10	Nej
Margareta	10	Nej
Berit	9	Nej
Greta	9	Ja
Karin	9	Ja
Ulla	8	Nej
Berta/Bärta	6	Nej
Gertrud	6	Nej
Gudrun	6	Nej
Märta	6	Nej

Tabell 8. Pojknamn som av flest informanter anses fula.

Namn	Antal belägg	Också bland fina namn
Bert	17	Nej
Göran	10	Ja
Bertil	9	Ja
Greger	9	Nej
Bengt	8	Ja
Sten	8	Nej
Orvar	7	Nej
Conny	6	Nej
Per/Pär	6	Nej

Många av de här s.k. fula namnen har det gemensamt att de var mycket populära på 1930- till 1950-talet och på så vis tillhör informanternas farmors- eller morfarsgeneration. Enligt den klassiska tregenerationsregeln (Meldgaard 2001 s. 28) borde de därför tilltala ungdomarna – men kanske först om tio till femton år då de nått förstabarnsfödandets genomsnittsålder.

Några orsaker till varför vissa namn upplevs som fula kan vara t.ex. ord de kan rimma på (»Orvar tänker jag på korvar«, K100), namnen är konstiga (»absurda namn som Paprika, Bulldog«, M81) och att det upplevs som gammalmodigt (»Bertil förknippar jag med pensionärer«, K203). Jag diskuterar detta mer ingående i avsnitt 4 nedan.

En fråga som inställer sig är varför namnet *Bert* är så illa omtyckt. Det är särskilt uttalat bland flickorna: hela 13 flickor ger detta namn som exempel på ett fult namn. Flera faktorer kan samverka: böckerna och filmerna om den inte speciellt lyckade tonåringen Bert (av Sören Jakobsson och Anders Olsson), den i massmedier ofta figurerande skivbolagskungen och entreprenören Bert Karlsson eller stavelsen *-ert* med oönskade associationer (*ffärt, stjärt*). Flera andra namn som innehåller denna stavelse finns bland de fula namnen: *Bertil, Berta, Märta*, kanske också *Gertrud*, liksom *Herbert* och *Albert* längre ner på listan. En informant skriver t.o.m.: »Fula namn är långa och gamla eller namn som har 'bert' i sig» (M246).

3.2. Vilka namn ses som både fina och fula?

För att så övergå till de namn som anses som både fina och fula kan vi notera att 158 av de 555 fina namnen också finns angivna som fula, alltså ca 29 %. Eftersom det är färre namn bland de fula, innebär det att en högre andel namn på ful-listan även finns bland de fina: 158 av 367 gör ca 43 %. Av de här så att säga ambivalenta namnen är 42 % flicknamn, 55 % pojknamn och 3 % könsneutrala namn. Siffrorna svarar ganska väl mot könsfördelningen av de namn som ansetts som fula.

Det kan vara av intresse att studera de namn som av flest informanter anses vara antingen fina eller fula. I diagram 1 och 2 finns de namn samlade som tycks väcka mest motstridiga känslor. Varje namn har av minst tre personer nämnts som fult, och av minst två som fint.

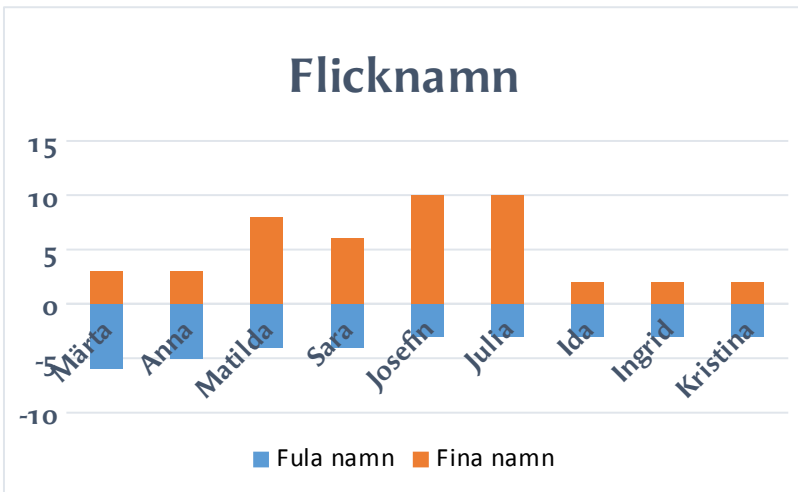

Diagram 1. Flicknamn som ses som både fula och fina.

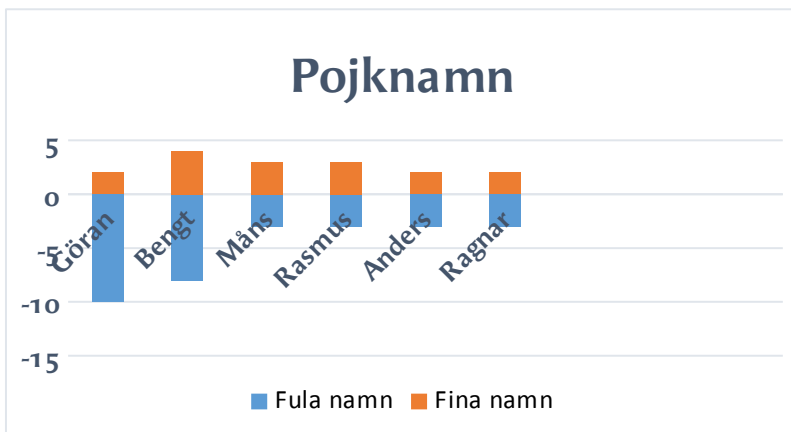

Diagram 2. Pojknamn som ses som både fula och fina.

Mot ovan uppställda kriterier svarar nio flicknamn och sex pojknamn. Tre av flicknamnen, *Josefin*, *Julia* och *Matilda*, finns också bland de tio vanligaste fina namnen. Av flicknamnen har sex (*Anna*, *Matilda*, *Sara*, *Josefin*, *Julia* och *Ida*) varit populära länge men är nu på nedgång. Två namn, *Märta* och *Ingrid*, är uppåtgående hos dagens föräldrar medan det bland befolkningen mycket vanliga *Kristina* har tappat i popularitet under 2000-talet. Pojknamnen är som framgår färre. *Måns* och *Rasmus* är fortsatt populära baby namn medan *Bengt* just har börjat en mycket försiktig comeback efter att ha varit närmast obrukat som tilltalsnamn en tid. Informant K97 skriver: »Bengt är fint för det är inte så vanligt i min ålder.» *Ragnar* ges till mellan tio och tjugo pojkar årligen. Det på 1940- och 1950-talen mycket populära *Göran* har inte återfått sin popularitet medan *Anders*, som tillhör de mest använda tilltalsnamnen i Sverige, under det senaste decenniet kraftigt har gått ner i användning.

3.3. Varifrån hämtas namnen?

För flera av de här visade namnen rör det sig om mycket små siffror som det inte går att använda för att dra några långtgående slutsatser. Det är ändå intressant att försöka finna gemensamma drag hos de namn som enbart bedömts som fina eller som fula och jämföra dem med de namn som finns i båda kategorierna. Tonåringarna tycks vad gäller fina namn vara ganska följsamma med dagens föräldrar, men somliga visar också att de tröttnat på de allra vanligaste namnen i sin egen generation: »Klassiska svenska namn är så tråkiga för under min uppväxt hette alla Emma, Erik och Simon» skriver M311. De namn som nämns av bara en eller två informanter är hämtade från många olika inspirationskällor och är av va-

rierande ursprung. Det kan gälla namn på kända personer, ofta från USA, och populära baby namn i Sverige, men också japanska, franska, spanska, arabiska och italienska namn anges som fina namn av enskilda informanter. Även namn från japanska anime-serier och namn på figurer i datorspel nämns som fina.

En majoritet av de fula namnen är hämtade ur äldre svenska generationers namnförråd. Några få informanter nämner också namn med annat ursprung, bl.a. arabiska och angloamerikanska, som exempel på fula namn. De ambivalenta namnen är alltså både namn som är och har varit populära i närtid men även namn som är ute sedan några decennier. Någon en tydlig linje till varför ett visst namn kategoriseras som det ena eller andra går inte att finna, och det hade varit förvånande om så varit fallet med tanke på att respondenterna fritt kunnat formulera sina svar.

3.4. Dubbelnamnen – en omdiskuterad namngrupp

Vissa informanter ger inte bara exempel på enskilda namn, utan de diskuterar och nämner även olika grupper eller typer av namn som av dem bedömts som antingen fina eller fula. Jag återkommer till dessa typer, t.ex. svenska namn, gammaldags namn, i avsnitt 6 om sociala positioneringar nedan. En kategori som hela 33 ungdomar tar upp, och som därför förtjänar särskild uppmärksamhet, är dubbelnamnen. I Sverige har tilltalsnamn av typen *Lars-Erik* och *Ing-Britt* inte givits till många barn under de senaste decennierna. De var oerhört populära under 1940- till 1960-talet men har därefter setts som gammalmodiga av nyblivna föräldrar. Många kombinationer av manliga namn har också använts som namn på dansband, typ *Sven-Ingvars* och *Janne Stefans* (För fler exempel, se Danslogen). Under de allra senaste åren har det dock börjat framstå som trendigt med dubbelnamn till småbarn. För flickornas del är det då ofta fråga om tidigare ovanliga kombinationer där dagens populära namn ingår. Några exempel på nyligen givna dubbelnamn är *Nova-Lie*, *Tuva-Li* och *Lily-Lo*. Pojkar under 2010-talet har fått mer traditionella dubbelnamn som *Carl-Johan* och *Karl-Fredrik*. (SCBc)

Av de 33 ungdomar som specifikt anger dubbelnamn som en namnkategori är 28 helt negativa medan 5 är positiva eller har en mer nyanserad inställning. 14 flickor, 13 pojkar och en person utan angivet kön är negativa. Av de positiva är 3 pojkar, en flicka och en utan angivet kön. Några negativa åsikter som anförs är:

Exempel 1-3: Fula namn är dubbelnamn

(1): Fula namn är dubbelnamn allt annat fungerar (M191),

(2) Gillar inte gamla namn, t.ex. dubbelnamn (K31),

(3) Dubbelnamn passar inte så bra när man uttalar dem (M28).

Det tycks alltså vara både namnens struktur och att de är omoderna som gör att informanterna inte tycker om namnkategorin. De som är mer positiva säger bl.a.: »Kvinnliga dubbelnamn kan vara fina» (M195) och »Dubbelnamn borde ha ett bra flöde, inte Klas Kent» (M61).

Ungdomarna har uppgett 25 olika exempel på dubbelnamn i kategorin fula namn. Av dem är 11 mansnamn och 14 kvinnonamn. Namn som uppgetts av fler än en informant är *Ing-Britt* (4), *Gun-Britt* (3), *Britt-Marie*, *Lars-Erik* och *Lars-Olof* (2 vardera). Bland de fina namnen finns 5 dubbelnamn: *Carl-Johan*, *Jean-Claude*, *Ola-Conny*, *Sofia-Maria* och *Thor-Björn*.

4. Egenskaper hos fina respektive fula namn

Vad utmärker så ett fint respektive fult namn i ungdomarnas ögon? Dubbelnamnen har redan diskuterats som ett särskilt fenomen och jag bortser från dem i resonemanget nedan. Om vi dessutom räknar bort åsikterna hos de personer som inte anser att namn i sig har egenskaper (se avsnitt 5 nedan) tycks det enligt informanterna vara dels fonotaktiska kriterier, dels olika typer av associationer till namnen som är av betydelse för hur enskilda namn och namngrupper uppfattas. Flera anför också att ett namn ska passa sin bärare: »Ett fint namn är ett namn som verkligen passar personen, och känns skönt när man säger det» (M302). Vidare råder det blandade uppfattningar huruvida långa eller korta namn är finast, samma sak gäller för ovanliga eller vanliga namn. Ungdomarna skriver bl.a.:

Exempel 4–6. Långa eller korta namn?

(4) Jättelånga namn kan vara svåra att uttala och krångliga att skriva (M181),

(5) Långa namn med djup mening är fina liksom en del korta namn. [...] Fula namn är namn som påminner om det gamla Sverige, och fula bokstavskombinationer, mycket konsonanter (M108),

(6) Ett enkelt namn tycker jag brukar vara ett fint namn. Ogillar svårstavade namn. (K125),

Exempel 7–8. Vanliga eller ovanliga namn?

(7) Väldigt vanliga namn är väl fina. (M131),

(8) Gillar exotiska namn som inte är så vanliga i svenska samhället. (M147).

Några generellt positiva fonotaktiska kriterier är att namnet ska vara lätt att uttala, att det ska vara välljudande och låta mjukt. De kan exemplifieras med några citat:

Exempel 9–13. Namn som klingar fint.

- (9) Att det klingar fint när man säger det (K159),
- (10) Bra namn borde rulla av tungan (M53),
- (11) Gillar namn med flera vokaler efter varann (M61),
- (12) De fina flicknamnen lixom [sic] flyter ihop i munnen (K97),
- (13) Gillar namn som är lätta på tungan och inte för tråkiga (M311).

Negativa fonotaktiska kriterier som anförs är att namnet är svårt att säga och att det låter fult, hackigt eller konstigt, som i följande exempel:

Exempel 14–18. Namn som fastnar på tungan.

- (14) Fula namn är inte så sexiga, fastnar på tungan, är tråkiga och gamla namn. (M153),
- (15) De fula låter så konstigt (M74),
- (16) De mindre fina känns hårda och inte så personliga. (K209),
- (17) Namn med en massa konsonanter är fula (M259),
- (18) De mindre fina är långa o låter liksom komplicerade. (K214).

Flera informanter skriver att det är de associationer som namnet ger, eller varifrån det kommer, som avgör om de tycker att ett namn är fint eller fult. Några citat varför man tycker om vissa namn eller namngrupper finns i exempel 19–24:

Exempel 19–24. Fina namn av skilda slag.

- (19) Tycker engelska namn är fina. (K278),
- (20) Tycker om udda/exotiska namn. (K281),
- (21) Japanska namn är fina. (K201),
- (22) Tycker att gamla traditionella namn är fina, min familj kommer från Norrland där namnen gått från generation till generation. (M247),
- (23) Könsneutrala namn och inte så typiskt svenska namn är fina. (K144),

(24) Alla namn är fina, särskilt såna som man kan göra bra smeknamn på. (M198).

Bland de här positiva utsagorna ser vi att åsikterna varierar och att det finns många skäl till varför man tycker att namn är fina. Många av uttrycken passar in i Aldrins system med sociala positioneringar (se avsn. 6 nedan).

Det är mindre variation i uttalandena om varför man tycker att ett visst namn eller oftare en viss namngrupp är fula, och det är som ovan påpekats också färre personer som givit exempel på fula namn. Flera skriver också att de tycker att de flesta namn är fina. Från gymnasister som ändå försökt identifiera varför de ogillar vissa namn är följande citat hämtade:

Exempel 25–33. Fula namn av skilda slag.

(25) De fula namnen kan komma från dåliga tecknade serier. (M64),

(26) De fula namnen [Orvar, Sten, Knut, Björn] associerar till korvar och djur och ting (K96),

(27) Gillar inte överklassnamn (M249),

(28) Namn på bönder är inte vackra (K113),

(29) Fula namn är såna där riktigt svenska namn (K136),

(30) Fula namn känns vardagliga, tråkiga och gammalmodiga (K165),

(31) Fula namn kan vara omoderna och konstiga (M302),

(32) Inte så fina namn är såna som har smeknamn som t.ex. är elakt rimmade (M198),

(33) Gillar inte korta och vanliga namn (K280).

Det tycks vara svårt att separera namnen i sig från de som bär dem för vissa informanter, och då är det snarare så att det är den grupp man associerar namnen till som man ogillar. Och precis som för de fina namnen bryts uppfattningarna om vilken sorts namn man inte tycker om: vanliga namn, konstiga namn, gammalmodiga namn, långa namn, korta namn osv. En intressant skillnad från de föräldrasajter som jag studerade inför en tidigare uppsats (Leibring 2013 s. 554) är att ingen av tonåringarna tar upp att vissa namn skulle symbolisera låg status, s.k. white-trash-namn som *Chantelle*, *Melanie*, *Kevin*, *Nikita*, ofta hämtade från nordamerikansk populärkultur. Bara ett fåtal namn ur den här gruppen är angivna som fula av tonåringarna, medan betydligt fler dylika namn finns bland

de fina. Dagens nyblivna föräldrar och de framtida är alltså inte överens i sina uppfattningar om dessa namn.

5. Kan namn verkligen vara fina eller fula?

En mindre grupp informanter accepterar inte frågeställningen om att enskilda namn är fina eller fula (mindre fina). Utöver ett rent ointresse för frågan pekar de istället på två huvudfaktorer: att vår åsikt om ett namn påverkas av de namnbärare vi känner och att namn kan vara antingen moderna eller omoderna och därigenom upplevas som positiva eller negativa. Omkring 11 % av de svarande har explicit gjort detta ställningstagande. Av dessa är mer än 60 % pojkar vilket är en något högre andel än i det totala materialet, där ju pojkarna är knappt 54 %. Några kommentarer från de som inte anser att namn i sig är fina eller fula:

Exempel 34–37. Namn är något man kallas.

(34) Jag ser inte på namn som något man äger, utan något man kallas (M288),

(35) Min uppfattning beror på namnbärarna, inga namn är fina eller fula egentligen (M156),

(36) Finns inga fula namn, bara omoderna (K200),

(37) Alla namn är fina på olika sätt (M177).

Dessutom finns en liten grupp pojkar som uttalat uppger att de inte alls är intresserade av frågan. En informant (M310) skriver: »Jag bryr mig inte så jättemycket om namn om jag ska vara ärlig.» Att pojkar dominerar bland de som inte har åsikter om enskilda namn kan möjligen förstärka mitt tidigare gjorda antagande att flickor socialiseras in i att diskutera och jämföra namn mer än pojkar.

6. Sociala positioneringar

Många informanter använder ett antal i sig motstridiga beskrivande uttryck (och olikt formulerade uttryck med samma innebörd) t.ex. omoderna – moderna, gamla – nya, svenska – engelska eller internationella, enkla – komplicerade. Uttrycken hade olika laddning för olika informanter. För att kunna ge en mer samlad bild av ungdomarnas åsikter fann jag det vara givande att på informanternas utsagor applicera Emilia Aldrins modell för lokala sociala positioneringar som hon tillämpade på nyblivna föräldrar i sin avhandling (Aldrin 2011 kap. 5–12). Efter de intervjuer hon genomfört fann hon att de positioner som visas i ill. 1 var tillämpliga, alltså (medsols från norr) praktisk – estetisk, internationellt orienterad el-

ler utlandsorienterad – svenskorienterad, modern – traditionell och originell – vanlig. Hon kunde se vissa skillnader i svaren beroende på informanternas ålder och utbildningsnivå. De äldre och högutbildade mödrarna befann sig oftare till vänster i modellen, medan yngre kvinnor (och de med lägre utbildningsnivå) oftare föredrog moderna, originella och internationellt orienterade namn och då hamnade till höger. Hennes informantgrupp bestod till övervägande del av kvinnor.

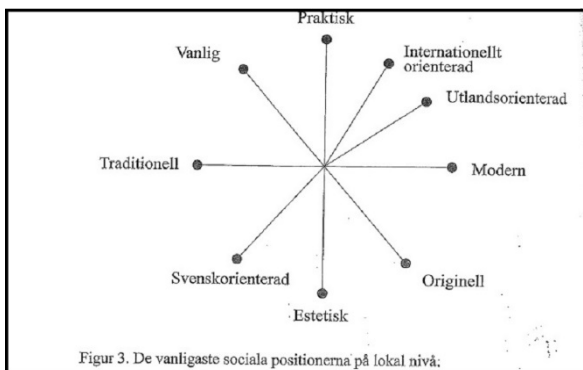

Illustration 1. Aldrins modell över sociala positioner på lokal nivå (Aldrin 2011 s. 68).

Det är naturligtvis markant olika situationer och livslägen som Aldrins informanter och tonåringarna befinner sig i, men icke desto mindre innehåller ungdomarnas positioneringar en del intressanta rön. Aldrins undersökningar, baserade på både webbenkäter och intervjuer, ger naturligtvis djupare och mer välunderbyggda resultat. De sociala variabler som jag har kunnat ha som grund i min undersökning är främst kön och hemort. Alla informanterna är i samma ålder och befinner sig på ungefär samma utbildningsnivå. Gruppen utlandsfödda och gruppen som går ett praktiskt gymnasieprogram är så pass små och har lämnat så få kommentarer att jag bedömde etnicitet och utbildningsinriktning som två faktorer utan signifikans.

Jag har enbart utgått från de kommentarer som ungdomarna lämnat, där de motiverar varför de anser att vissa namn eller namntyper är fina eller fula. Däremot har jag inte kategoriserat ungdomarnas rena namnexempel eftersom jag inte vet varför de valt just dessa namn om de inte lämnat kommentarer om dem. Det är blott ett mindretal av tonåringarna som lämnat den typen av positionerande synpunkter genom kommentarerna. Förmodligen skulle det gå att kategorisera också namnexemplen och på vis få ett bredare svarsunderlag.

De något annorlunda formulerade valörerna i svaren om varför man ogillar vissa namn eller namntyper jämfört med varför man gillar andra, gjorde att jag fann det lämpligt att redovisa attityderna i positiva och negativa positioneringar var för sig. För de positiva positioneringarna övertog jag Aldrins termer (se ovan), men för de negativa har jag försöksvis valt följande: gammaldags – nymodigt, vanligt – konstigt, svenskt – utländskt. I tabellerna redovisas svaren i absoluta tal och i procentandelar av det aktuella könets totala antal. Jag har fört in resultat ur den geografiska aspekten där det varit relevant. Det kan vara värt att påminna om att skolortsgroup 2, mellanstad, både är den minsta svarsgruppen och den som minst har uttryckt positioneringar.

6.1. Positiva positioneringar

Cirka 15 % av ungdomarna, 47 stycken totalt, hade åsikter om positionen praktisk – estetisk. I tabell 9 och 10 visas att fler flickor än pojkar positionerar sig estetiskt medan det är fler pojkar som uttalat föredrar ett praktiskt namn. Ungdomar från småstad är något överrepresenterade bland de som anser att ett estetiskt tilltalande namn är positivt. Storstadsungdomarna är något fler bland de som föredrar praktiska namn. Det går dock inte att bortse från att den skeva könsfördelningen i respektive skolortsgroup (se avsnitt 2) påverkar.

Tabell 9. Förekomst av motivet »namnet är estetiskt tilltalande» fördelat mellan kön.

Estetisk positionering	Antal	Procentandel
Flickor	17	12,40%
Pojkar	15	8,90%
X	1	12,50%
Totalt	33	10,50%

Tabell 10. Förekomst av motivet »namnet är praktiskt» fördelat mellan kön.

Praktisk positionering	Antal	Procentandel
Flickor	5	3,60%
Pojkar	9	5,30%
X	0	0
Totalt	14	4,45%

Kring positionerna svensk – internationellt eller utlandsorienterad kan 24 ungdomar hänföras, något fler flickor än pojkar.

Tabell 11. Förekomst av motivet »ett svenskt namn är bra» fördelat mellan kön.

Position "svensk"	Antal	Procentandel
Flickor	0	0
Pojkar	2	1,30%
X	0	0
Totalt	2	0,60%

Tabell 12. Förekomst av motivet »ett internationellt namn är bra» fördelat mellan kön.

Position "internationell"	Antal	Procentandel
Flickor	13	9,50%
Pojkar	9	5,10%
X	0	0
Totalt	22	7%

Som framgår av tabell 11 är det endast två pojkar som anfört »svenskt» som något positivt. Däremot anser hela 22 ungdomar att ett internationellt eller utländskt (engelskt) namn är positivt (tabell 12). En större andel flickor än pojkar positionerar sig internationellt och skolort storstad är i majoritet i denna grupp.

Nästa positionsskala gäller förhållandet mellan ett vanligt namn och ett originellt namn. Också här är det fler flickor som positionerar sig totalt men en majoritet av båda könen föredrar ett originellt namn framför ett vanligt. Förhållandet mellan skolort 1 och skolort 3 i svaren motsvarar ungefär deras inbördes storlek i materialet totalt.

Tabell 13. Förekomst av motivet »ett vanligt namn är bra» fördelat mellan kön.

Position "vanlig»	Antal	Procentandel
Flickor	2	1,40%
Pojkar	2	1,30%
X	0	0
Totalt	4	1,30%

Tabell 14. Förekomst av motivet »ett originellt namn är bra» fördelat mellan kön.

Position "originell"	Antal	Procentandel
Flickor	16	11,60%
Pojkar	12	7%
X	2	2,5%
Totalt	30	9,50%

Den sista positiva positioneringen (tabell 15 och 16) gäller gammalt kontra modernt där totalt 20 informanter uttryckt sin position. Fler flickor uttrycker sig positivt om gamla namn och fler pojkar gör det samma om moderna namn. Skolort 1 och 3 är ungefär lika.

Tabell 15. Förekomst av motivet »ett gammaldags namn är bra» fördelat mellan kön.

Position "gammal"	Antal	Procentandel
Flickor	6	4,30%
Pojkar	3	1,80%
X	0	0
Totalt	9	2,90%

Tabell 16. Förekomst av motivet »ett modernt namn är bra» fördelat mellan kön.

Position "modern"	Antal	Procentandel
Flickor	4	2,90%
Pojkar	6	3,50%
X	1	12,50%
Totalt	11	3,50%

För att sammanfatta resultaten från dessa positivt laddade positioneringar (med reservation för de låga svarsfrekvenserna) förefaller det som om flickorna i den här undersökningen är mer internationellt orienterade, uppskattar estetiska och mer originella namn på samma gång som de också är förtjusta i mer traditionella namn. Pojkarna tycks uppskatta praktiska namn. De är också något mer svenskorienterade men är även förtjusta i moderna namn. Ungdomarna från storstad föredrar internationella namn, medan både småstads- och storstadsungdomarna vill ha ovanliga namn. För småstadsgruppen är också ett vackert namn viktigt.

6.2. Negativa positioneringar

Det visade sig omöjligt att invertera de positiva skalorna fullt ut av brist på kommentarer och resultatet blir därför något stympt jämfört med de positiva svaren. I tabellerna 17 och 18 som gäller negativ positionering kring svenskt – utländskt har jag bara funnit att 8 informanter uttryckt sig, lika många flickor som pojkar. De fåtaliga svaren, som visar något fler flickor som negativa till svenska namn, är måhända en förlängning av den motsvarande positiva positioneringsskalan där fler flickor ju föredrog internationella namn.

Tabell 17. Förekomst av motivet »ett svenskt namn är dåligt» fördelat mellan kön.

Position "svenskt"	Antal	Procentandel
Flickor	3	2,20%
Pojkar	2	1,20%
X	0	0
Totalt	5	

Tabell 18. Förekomst av motivet »ett utländskt namn är dåligt» fördelat mellan kön.

Position "utländskt"	Antal	Procentandel
Flickor	1	0,70%
Pojkar	2	1,20%
X	0	0
Totalt	3	

I skalan vanlig – konstig (tabell 19 och 20) som 27 informanter har uttryckt negativa åsikter om, finner vi att något fler flickor ser vanliga namn som något negativt, medan betydligt fler pojkar är emot konstiga namn. Också här är skolort 2 något överrepresenterad.

Tabell 19. Förekomst av motivet »ett vanligt namn är dåligt» fördelat mellan kön.

Position "vanlig"	Antal	Procentandel
Flickor	6	4,40%
Pojkar	5	3,00%
X	0	0
Totalt	11	3,50%

Tabell 20. Förekomst av motivet »ett konstigt namn är dåligt» fördelat mellan kön.

Position "konstig"	Antal	Procentandel
Flickor	5	3,6 %
Pojkar	11	6,5 %
X	0	0
Totalt	16	5 %

I positioneringslinjen gammaldags – nymodig har den ena ändpunkten inte uttrycks av någon informant; ingen har alltså uttryckt att hen ser modernt eller nymodigt som något negativt. Hela 50 informanter, relativt sett fler flickor än pojkar, uttrycker däremot att gammaldags namn är något negativt (tabell 21). Här är skolort 2, mellanstad, överrepresenterad med hela 15 respondenter.

Tabell 21. Förekomst av motivet »ett gammalt namn är dåligt» fördelat mellan könen.

Position "gammaldags"	Antal	Procentandel
Flickor	24	17,50%
Pojkar	25	14,80%
X	1	12,50%
Totalt	50	15,90%

7. Skillnader storstad–småort?

Utifrån svaren, både de som gäller enskilda namn och positioneringarna, kan jag inte finna några klart uttalade generella skillnader i åsikterna mellan storstad och småort. Det skulle krävas ett större material för att säkerställa detta. Det är ingen större skillnad mellan de namn som uppges som fina resp. fula av ungdomarna i de olika grupperna.

Jag finner det ändå vara möjligt att med hjälp av positioneringsskalorna urskilja vissa preferenser. Storstadsungdomarna vill hellre ha internationella och praktiska namn medan de är mer negativa till gammalmodiga namn. Inte heller de från mellanstor stad tycker om gammaldags namn, något som småstadsungdomarna inte har lika mycket emot. Dessa vill dessutom gärna ha vackra namn. Både småstad och storstad är positiva till ovanliga namn. Flera ungdomar från småstad (och där fler flickor än pojkar) än från större städer är negativa till dubbelnamn. Eftersom dubbelnamnen ju är en ny trend i Sverige kan vi här möjligen se ett samband med att nya moden och trender ofta har sin upprinnelse i storstäder.

8. Sammanfattande avslutning

Tonåringars uppfattningar om förnamn i Sverige är långtifrån entydiga, inte ens i denna informantskara som till största delen består av svenskfödda ungdomar som studerar på ett teoretiskt gymnasieprogram. Där finns dock vissa drag som är mer framträdande än andra och resultaten kan sammanfattas enligt följande.

För många tonåringar är de populära babynamnen attraktiva men många är också förtjusta i internationella namn som ännu inte fått så många bärare i Sverige. Namn som bärs av äldre personer uppfattas ofta som mindre fina, men vissa flickor anser också att mycket vanliga tonårsnamn är fula. Det är särskilt de namn som var populära på 1940- och 1950-talet som ogillas. De flesta informanter anser att dubbelnamn är oattraktiva, men en liten grupp, som möjligen är trendsättare, ser dem som fina.

Varför vissa namn ses som fina eller fula diskuteras av många informanter. Här kan dels fonotaktiska drag skönjas som en viktig faktor, dels olika slags associationer, gärna förknippade med kategorier av namnbärare: »Gubb- eller tantnamn är fula, såna som bara gamla människor heter» (K252). Vidare finns en grupp respondenter, fler pojkar än flickor, som inte anser att namnen i sig kan vara fina eller fula utan att associationerna beror på specifika händelser eller personer. Ett exempel är M295 som skriver: »Kopplar namn till personer, både positivt (gamla flickvänner) och negativt (en som slog mig).»

Positioneringskartorna visar inga entydiga skillnader mellan könen men pekar ändå på en del olikheter. Flickor tycks vara mer förtjusta i originella och internationella namn än vad pojkar är. Det är också slående att flickorna generellt tycks ha en större nyfikenhet till namn; de anger både fler namn och har mer åsikter. En tänkvärd iakttagelse är att både pojkar och flickor har angivit fler pojknamn som fula och fler flicknamn som fina. Har detta ett samband med våra traditionella könsroller där flickor lekt mer med dockor som namngivits? Hur påverkas ungdomarna, kanske särskilt pojkarna, av alla namngivna dataspelsfigurer?

Utifrån de här analyserade svaren syns inga tydliga olikheter mellan ungdomar i storstad och i småort. Att storstadsungdomarna är något mer positiva till internationella namn kan bero på den större och socialt mer varierade befolkningen där, men enkätsvaren ger intryck av att dagens tonåringar i Sverige generellt har så god tillgång till sociala medier och datorbaserad underhållning att skolortens storlek inte längre är lika viktig. För att bekräfta eller förkasta denna hypotes krävs dock mer studier och fler enkäter där ett ur olika aspekter bredare skikt av tonåringar kommer till tals.

Tonåren är den tid då man söker sig fram och kanske prövar olika sätt att vara. De här framlagda brokiga åsikterna om vad som är vackra och fula namn illustrerar detta sökande.

Källor och litteratur

- Aldrin, Emilia, 2011: Namnval som social handling. Val av förnamn och samtal om förnamn bland föräldrar i Göteborg 2007–2009. (Namn och samhälle 24.) Uppsala: Universitetet.
- Aldrin, Emilia, 2015: Förnamnsvalet som resurs för förhandling av könsidentiteter och könsgränser: I: *Studia anthroponymica Scandinavica* 32 (2014). S. 169–192.
- Bechsgaard, Katrine Kehlet, 2015: *Hvorfor skal barnet hedde sådan? En undersøgelse af motiver bag valg af børnenavne og social variation i*

forhold til navnevalg. København: Afdeling for Navneforskning, Nordisk forskningsinstitut.

Brylla, Eva, 2001: Personnamn och genus. I: *Studia anthroponymica Scandinavica* 19. S. 11–29.

Danslogen = www.danslogen.se/dansband/alla (senast besökt 2016-03-01)

Enkäten Namn.

<http://www.sprakochfolkminnen.se/download/18.3367d882146f0b73aa1128a/1408539664979/Upprop-om-ort-och-personnamn-f%C3%B6r-skolan-2014.pdf>

Frändén, Märit, 2010: »Att blotta vem jag är». Släktnamnsskick och släktnamnsbyten hos samer i Sverige 1920–2009. (Namn och samhälle 23.) Uppsala: Universitetet.

Hagström, Charlotte, 2006: Man är vad man heter. Namn och identitet. Stockholm: Carlsons.

Leibring, Katharina, 2013: *Estelle* – reactions to a royal name-giving in Sweden. I: Name and naming. Onomastics in contemporary public space. Proceedings of the second international conference on onomastics Baia Mare, May 9–11, 2013. Ed. Oliviu Felecan. Cluj-Napoca: Editura Mega. S. 551–559.

Leibring, Katharina, 2016: Namn och namnbärare. Om könsneutrala och könskonträra förnamn. I: Navn og navnebaerer. NORNA-symposium i Hulsig, Skagen, 1–4 oktober 2014. Rapport fra NORNAs 45. symposium i Skagen, 1-4 oktober 2014. Red. af Martin Sejer Danielsen, Birgit Eggert & Johnny G.G. Jakobsen. (NORNA-rapporter 93.) Uppsala: NORNA-förlaget. S. 129–152.

Leibring, Katharina, ms.: Den stabila förnamnstopp. Om förändringar i namngivning av småbarn i Sverige under 2000-talet. [skall publiceras som webbartikel på www.sprakochfolkminnen.se]

Mattfolk, Leila, 2012: *Staffan* och andra. Om associationer till förnamn. I: Namn på stort och smått. Vänskrift till Staffan Nyström den 11 december 2012. Red. av Katharina Leibring et al. (Skrifter utg. av Namnarkivet i Uppsala B 12.) S. 171–183. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen.

Meldgaard, Eva Villarsen, 2001: Den store navnebog. 4. udg. København: Aschehoug.

SCBa = Statistiska centralbyrån. http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Amnesovergripande-statistik/Namnstatistik/30898/30905/Nyfodda---Flickor-efter-namngivningsar-och-tilltalsnamn-topp-100-/383042/ (senast besökt 2016-03-01)

SCBb = Statistiska centralbyrån. http://www.scb.se/sv/_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Amnesovergripande-statistik/Namnstatistik/30898/30905/Nyfodda---Pojkar-efter-namn-

givningsar-och-tilltalsnamn-topp-100-/383043/ (senast besökt
2016-03-01)

SCBc = Statistiska centralbyrån. Statistik över tilltalsnamn givna till minst
två barn per år.

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0001/BE0001T04BAr/?rxid=2592dd26-a39e-48ec-b666-0e3dfe0eca78 (senast besökt 2016-03-01)

Abstract

Results from an Internet-based survey on names in 2014, aimed at Swedish teenagers in secondary education are discussed. A total of 314 youngsters, more boys than girls, did respond. Focus is on the teenagers' attitudes to first names, and on factors that make names attractive or unattractive. The main purpose is to gain more knowledge on youngsters' thoughts about choice and use of first names. The answers are analysed primarily from gender aspects but also from socio-geographic aspects. A model of social positioning, as introduced by Aldrin (2011), is applied.

Many Swedish teenagers prefer the same names as today's parents, but there are some indications that the teenagers are looking elsewhere. Especially the girls prefer international names. Regarded as unattractive are names popular 50 to 70 years ago, hyphenated first names and some names of recent popularity. The names considered most attractive are Alice and Erik, while Bert, Britta and Margareta are the most unattractive. More female names are mentioned as attractive, while there are more male names given among the unattractive. There are no clear differences between the attitudes from teenagers in big cities and those in small towns in this survey.

